

og kostede — trods en ikke lille Told — kun 8 Øre pr. 1000 Lysenheder, medens Gasprisen for almindelige Lysforbrugere var 19 Øre for samme Lysmængde. Og selv til den lave Pris, som man til sidst enedes om at sætte for Kogegas, vilde en Arbejderfamilie paa 5 Personer kunne faa sit Varmeforbrug lige saa billigt ved Brug af Kul, Tørv eller Brænde.

Paa eet Omraade virker det særligt paafaldende, at der ikke gives nogen Skildring af Gassens Kamp med andre substituerende Varer. Der tænkes her ved paa Elektricitetens Fremtrængen, som man kun faar en Anelse om ved at betragte de faldende Tal for Forbrug af Lysgas; men intet havde dog været rimeligere, end at Belysningsvæsenet, der jo har Ansvar og Æren for baade Gas- og Elektricitetsforsyningen, gav fyldige Oplysninger om alle Faserne i denne Kamp mellem to substituerende Goder.

Som Statistiker maa man beklage, at der ikke er lagt større Vægt paa at belyse Gasværkernes Udvikling gennem det Talmateriale, som man maa være i Besiddelse af; saaledes vilde det have haft stor Interesse at faa en Specifikation af Udgifterne gennem Tiderne, hvorved man utvivlsomt vilde have bemærket væsentlige Ændringer i de forskellige Udgiftsposters procentvise Andel af de samlede Udgifter. En saadan Analyse vilde endvidere have aabenbaret, at der hyppigt under Driftsudgifterne er medregnet saadanne Udgifter, som rettelig burde posteres paa Kapitalregnskabet. Og endelig vilde det have Interesse at sammenstille Gasværkernes Overskud — i korrigeret Stand — med f. Eks. Elektricitetsværkernes og med den samlede Skatteudskrivning.

Endvidere skal gøres opmærksom paa et Par uheldige grafiske Fremstillinger (Side 184). Den ene viser Antal Indbyggere og Antal Maalere; men ved at lade Indbyggerordinatens 0-Punkt være 120 000 og Maalernes 0, ser man det ejendommelige, at Indbyggerantallet indtil 80erne paa Kurven tilsyneladende stiger stærkere end Maalerantallet, hvilket dog kun er en Øjenforblændelse. Og en anden grafisk Fremstilling paa samme Side med Gassalg ialt, Gassalg pr. Indbygger og Gassalg pr. Maaler lider af den Fejl, at sidstnævnte Kurve er tegnet i saa lille Format, at det ganske skjules, at der under Krigen var en meget stor Nedgang i Gassalg pr. Maaler.

Det maa til sidst beklages, at der i et Værk som dette kan fremkomme følgende Udtalelse (Side 344): »Forbruget af denne Artikel (svovlsur Ammoniak) er imidlertid ret begrænset, ligesom Konkurrencen med den fra Udlandet indførte Vare er meget følelig, saa meget mere som den eksisterende Toldbeskyttelse desværre ikke kan siges at være tilstrækkelig effektiv«.

Henry Stjernqvist.

Axel Gjores: ROBERT OWEN OCH KOOPERATIONENS UPPKOMST. Kooperativa förbundets bokförlag, Stockholm (235 S.) 1932.

Forf., der er Redaktør af det svenske Konsumentbladet, søger i denne Bog at give en ny Fremstilling af Robert Owens Forhold til Konsumentkooperationen.

Bogen er alene læseværdig ved sin friske Skildring af Owens Opvækst og Udvikling under den industrielle Revolution, og de aktuelle Sammenligninger man kan gøre imellem Owens mislykkede Forsøg paa at afhjælpe Arbejdsløsheden efter Krisen 1815 og Forsøget med Arbejdsbørsen i 1832 og Nutidens Forslag til Arbejdsløshedens Afskaffelse ved selvforsynende Kolonier og Krisens Afhjælpning ved Ændring af Pengesystemet.

og kostede — trods en ikke lille Told — kun 8 Øre pr. 1000 Lysenheder, medens Gasprisen for almindelige Lysforbrugere var 19 Øre for samme Lysmængde. Og selv til den lave Pris, som man til sidst enedes om at sætte for Kogegas, vilde en Arbejderfamilie paa 5 Personer kunne faa sit Varmeforbrug lige saa billigt ved Brug af Kul, Tørv eller Brænde.

Paa eet Omraade virker det særligt paafaldende, at der ikke gives nogen Skildring af Gassens Kamp med andre substituerende Varer. Der tænkes her ved paa Elektricitetens Fremtrængen, som man kun faar en Anelse om ved at betragte de faldende Tal for Forbrug af Lysgas; men intet havde dog været rimeligere, end at Belysningsvæsenet, der jo har Ansvar og Æren for baade Gas- og Elektricitetsforsyningen, gav fyldige Oplysninger om alle Faserne i denne Kamp mellem to substituerende Goder.

Som Statistiker maa man beklage, at der ikke er lagt større Vægt paa at belyse Gasværkernes Udvikling gennem det Talmateriale, som man maa være i Besiddelse af; saaledes vilde det have haft stor Interesse at faa en Specifikation af Udgifterne gennem Tiderne, hvorved man utvivlsomt vilde have bemærket væsentlige Ændringer i de forskellige Udgiftsposters procentvise Andel af de samlede Udgifter. En saadan Analyse vilde endvidere have aabenbaret, at der hyppigt under Driftsudgifterne er medregnet saadanne Udgifter, som rettelig burde posteres paa Kapitalregnskabet. Og endelig vilde det have Interesse at sammenstille Gasværkernes Overskud — i korrigeret Stand — med f. Eks. Elektricitetsværkernes og med den samlede Skatteudskrivning.

Endvidere skal gøres opmærksom paa et Par uheldige grafiske Fremstillinger (Side 184). Den ene viser Antal Indbyggere og Antal Maalere; men ved at lade Indbyggerordinatens 0-Punkt være 120 000 og Maalernes 0, ser man det ejendommelige, at Indbyggerantallet indtil 80erne paa Kurven tilsyneladende stiger stærkere end Maalerantallet, hvilket dog kun er en Øjenforblændelse. Og en anden grafisk Fremstilling paa samme Side med Gassalg ialt, Gassalg pr. Indbygger og Gassalg pr. Maaler lider af den Fejl, at sidstnævnte Kurve er tegnet i saa lille Format, at det ganske skjules, at der under Krigen var en meget stor Nedgang i Gassalg pr. Maaler.

Det maa til sidst beklages, at der i et Værk som dette kan fremkomme følgende Udtalelse (Side 344): »Forbruget af denne Artikel (svovlsur Ammoniak) er imidlertid ret begrænset, ligesom Konkurrencen med den fra Udlandet indførte Vare er meget følelig, saa meget mere som den eksisterende Toldbeskyttelse desværre ikke kan siges at være tilstrækkelig effektiv«.

Henry Stjernqvist.

Axel Gjores: ROBERT OWEN OCH KOOPERATIONENS UPPKOMST. Kooperative förbundets bokförlag, Stockholm (235 S.) 1932.

Forf., der er Redaktør af det svenske Konsumentbladet, søger i denne Bog at give en ny Fremstilling af Robert Owens Forhold til Konsumentkooperationen.

Bogen er alene læseværdig ved sin friske Skildring af Owens Opvækst og Udvikling under den industrielle Revolution, og de aktuelle Sammenligninger man kan gøre imellem Owens mislykkede Forsøg paa at afhjælpe Arbejdsløsheden efter Krisen 1815 og Forsøget med Arbejdsbørsen i 1832 og Nutidens Forslag til Arbejdsløshedens Afskaffelse ved selvforsynende Kolonier og Krisens Afhjælpning ved Ændring af Pengesystemet.

Gjöres karakteriserer Owen som den betydeligste af de sociale Reformatorer i 1. Halvdel af det 19. Aarh., men med Hensyn til den Forestilling man har om Owen som »Kooperationens Fader«, viser Forf., at denne af Holyoake, Beatrice Webb og Catherine Webb skabte Betegnelse ikke er berettiget, idet der ikke er et eneste Træk i den kooperative Bevægelse, der organisationsmæssigt eller principielt kan føres tilbage til Robert Owen. De af Owen oprettede Forretninger i New Lanark var almindelige Boder, ejet af Spinderiet, og ikke kooperative Foretagender; for Oprettelse af Detailfordelingssteder havde Owen aldrig Interesse, og hans Agitation paa de kooperative Kongresser for sine utopiske Samfundsideer har ingen Frugter.

Den af Gjores kritiserede engelske Opfattelse af Owens Betydning gaar igen hos Fastlandets Forfattere, f. Eks. har K. Diehl denne Opfattelse i »Socialismus, Kommunismus und Anarchismus«, og Gide, om end i en noget forsigtigere Form, i »Histoire des Doctrines économiques«.

Gjöres væsentligste Argument er, at de første egentlige Konsumentforeninger opstod omkring 1760. Samtidig med Industrialismens begyndende Gennembrud vaagnede Arbejderbefolkningens Konsumentinteresse, og det er denne Interesse, der har skabt Bevægelsen og bærer den den Dag i Dag.

De første Konsumentforeninger udviklede sig af »friendly societies«. Dette er ogsaa Tilfældet med den først kendte mere varige Forening »Fenwick Weavers Society« ved Kilmarnock i Skotland, der begyndte i 1769.

Disse Foreninger behandler Forf. nærmere i et Kapitel, ligesom Dr. William King i sidste Afsnit placeres som Produktionsforeningstilhænger.

De fleste vil sikkert være enig med Gjores i at fremhæve, at Kooperationen er vokset ud af Forholdene og ikke skabt af Owen. Færre maaske i Forf.s Udgangspunkt at definere Kooperationen ud fra dens Udvikling til i Dag; men enhver Læser vil vente en Fortsættelse, hvor der gøres Rede for Rockdale-vævernes Indsats — heraf var jo 6 Owenister. Her vil Forf. næppe kunne fragaa, at irrationelle Motiver (de Owenske Ideer) var Ophavet til den Forening, hvis rationelle Metoder (Rockdaleprogrammet) blev bærende langt frem.

Bogen fremtræder i K. F.'s sædvanlige gode Udstyr med en Række Illustrationer.

Niels Banke.

Hans Bjarne: BOGHOLDERI I TEORI OG PRAKSIS. Tredie Udgave. G. E. C. Gads Forlag. København 1932 (227 Sider).

I den foreliggende Udgave er foretaget saadanne Forandringer, som er fremkaldt af den nyere Lovgivning, navnlig Aktieselskabsloven af 15. April 1930, foruden at der er indføjet nogle flere Eksempler til praktiske Øvelser.

Bogen har nu staaet sin Prøve igennem mange Aar, og der findes saavidt mig bekendt stadig intet andet Systemværk paa Dansk, der som Forfatterens indeholder en fuldstændig Gennemgang af de forskellige Metoders Bogføringsmekanisme. Bogen er som Følge deraf blevet et udmærket og uundværligt Hjælpemiddel i Bogholderiundervisningen og for Mennesker, der til daglig arbejder med Regnskaber.

Der er et Par Ting, man kunde ønske, Forfatteren vilde medtage i en kommende fjerde Udgave. Anmelderen af Bogens første Udgave i nærværende Tidsskrift (1922, S. 77 ff.) gør bl. a. allerede opmærksom paa, at der savnes en Literaturfortegnelse, der for mange Læsere vilde være af stor Værdi ved videregaaende Studier paa specielle Omraader. Men mest af alt